

באר התורה / הג'ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**פרשת בהעלתך****מסכת אבות פרק ב' משנה ד'****"ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע" - מאמר ב'**

אבות (פ"ב מ"ד) הלל אומר¹ וכו', ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע וכו' ע"כ.

בפי רש"י (שם) בד"ה ואל תאמר דבר. כלומר אל תאמר על דבר

של תורה שאתה יכול לשמוע עכשיו שתשמע לבסוף, **אלא לאלתר** הט **אזנך לשמוע** וכו', עכ"ל.

וברע"ב (שם), **אבל רש"י גורס 'ואל תאמר דבר שאפשר לשמוע שסופו להשמע'**. **ובדברי תורה מדבר**, אל תאמר על דבר תורה שאתה יכול לשמוע עכשיו שתשמע אותו לבסוף, **אלא הט אזניך ושמע מיד**, עכ"ל.

ה- **ובמרכבת המשנה לר"י אלאשקר** (שם) **וכפי הגירסא אל תאמר דבר שאפשר לשמוע סופו להשמע**, כלומר אם באה לידך שום חכמה, ואעפ"י שהיא קלה להבין, אל תאמר כל עוד שהיא קלה להבין בכל שעה שארצה להבין אותה אבין, ואם לא אלמד אותה היום אלמד אותה למחר, אל תאמר כך, "אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילד יום" (משלי כז א), שמא יבאו לך מעיקים, ונמצאת חסר מאותה חכמה. וכפי זה יפורש פסוק "עת לעשות לה'" (תהלים קיט קכו), שכל האומר עוד יבא עת שיבא ואתעסק במצות הש"י, הנה זה מהכתות אשר הפרו תורתך (תהלים שם) שהרי הוא דוחה השעה, וכיון דאדחי אדחי. וג"כ זה יבא מקושר עם ואל תאמר לכשאפנה אשנה. וההפך שביניהם, שזה מדבר במה שלא ידע, וזה מדבר במה שהוא יודע, והוא מזהיר לאדם שישתדל בשנן החכמות הן במה שידע, הן במה שלא ידע, ובזה הפועל יעלה למדרגה העליונה וינצל מן החטא. ועל כן סמך לזה הענין (שם משנה ה), אין בור ירא חטא, עכ"ל.

בספר מגן אבות לרשב"ץ (שם) ורבינו שלמה ז"ל נראה שנסחחו היא אל תאמר דבר שאפשר לשמוע שסופו להשמע וכן היא **גרסת ספרים צרפתיים**. **ופירושו אל תאמר דבר זה של תורה שאפשר לשמוע עכשיו שסופו להשמע למחר אלא 'הט אזניך ושמע כי לא תדע מה ילד יום'** (משלי כז ז) וכו' עכ"ל.

ובפי היעב"ץ על אבות (שם) ואל תאמר וכו', **ואל תאמר דבר שאפשר לשמוע זו היא הגירסא הקדמונית, ולדעתי הוקשה למפרשים איך יאמר על דבר שאפשר לשמוע שסופו להשמע, והרי אתה מניח שאפשר לשמוע**, ע"כ החליפו הגירסא שאי אפשר, ופירשו אל תאמר הדבר הזה לא ישמע, כי אזנים לכותל

(ויקרא רבה אמור לב ב) וסופו להשמע. **והנראה לי כי הנוסחא הקדמונית היא האמתית**, ופירושה בא לזרז האדם בלימוד כמו שזרזו במעשה, כי האדם מתעצל מן הלימוד כי אומר בלבו אחרים ילמדו וילמדוני, או יסמוך על בינתו כי יבין מעצמו. ולזה אמר אל תאמין שהיא תבא אחריך ואל בינתך אל תשען. **הן הן דברי הלל אל תאמר דבר שאפשר לשמוע היום מחר אשמענו, וכן אל תאמר לכשאפנה אשנה כי שכלי כחרב חדה ובזמן מועט אעשה הרבה**, וכו' עכ"ל, יעו"ש בארוכה.

ב-

במאירי (שם) בד"ה ואמר וכו', וכן יש גורסים **'אל תאמר על דבר (שאי אפשר) [שאפשר] לשמוע שסופו להשמע'**, כלומר שאם תבא לידך דבר תורה שאפשר לשומעה וללמדה עכשיו אל תאמר שסופה להשמע כלומר ואשמענה פעם אחר ולא עכשיו, אלא קבלה מעכשיו. **וזהו שסמך לה אל תאמר לכשאפנה אשנה כו'**, שלא יקח מתוך בעצמו בלימוד התורה והחכמה על סמך פנאי הזמן העתיד כי הזמן הולך ונשמט מבין ידיו.

וכבר אמר החכם הזמנים שלשה העבר הנה תם לריק כחו, ההווה והוא כצל עובר, העתיד ולא תדע אם תגיע אליו. ולא סוף דבר שלא יניח הלימוד מצד התענוגים והתאוות, אבל גם מצד העסקים שאם תניחהו לעסקך תוסיף עסק על (עסקיו) [עסקיך] ויאבד הכל, אבל שיעשה תורתו קבע ומלאכתו עראי (ברכות לה ב) הראשונים שעשו תורתם קבע ומלאכתם עראי זה וזה נתקיימה בידם, עכ"ל.

ג-

רבי מתתיה היצהרי (שם) ואל תאמר בדבר מדברי תורה שאפשר לך לשומעה איני צריך לשומעה עתה, לפי שסופו להיות נשמע מחכם זה או מאחר, כי שמא לא תשמענו, ואם תשמענו לא כל זמן שוה, ולא כל החכמים. אמרו ז"ל בפרק במה

מדליקין (שבת כא ב), עיין (שם) אמר אביי אי זכאי גמרתא מעיקרא, למאי נפקא מינה לגרסא דינקותא. ובפרק ערבי פסחים (פסחים קד ב), עיין (שם) הוכיח רב יהודה לבנו ששלחו עם דורון לעולא וישמע היאך חותם בהבדלה, ובוש ונתנו לאביי,

ולכן **סמך לזה ואמר ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה**, הכוונה להודיע מה שארז"ל (קידושין ל א, ע"ז יט ב) שלעולם ישליש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא, **ולפי שעד עתה דבר עם המעיין הזהיר לו גם כן שלא יאמר האדם עתה אעסוק בעיון ולכשאפנה מהעיון אז אשנה משנה שבעל פה** וז"ש אשנה לשון משנה כי העיון הוא ים הגדול ושמא לעולם לא תפנה, כי הם מים עמוקים ולעולם תמצא עצמך חסר ממנו כי לא הגעת עד סופו מסכים זה למ"ש שאין סופו להשמע ושמא לעולם לא תמצא עצמך פנוי ממנו ותצא מן העולם הזה בלא משנה, לכן הזהירו ואמרו ואל תאמר לכשאפנה אשנה רק תשלש שנותיך שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא וכמו שארז"ל (שם ושם) ליומי דאי לא מי ידע כמה חיי וכו'² עכ"ל.

לתגובות והערות 'באר התורה': a0527677650@gmail.com

¹ **ברע"ב** (לעיל פ"א מ"ב) בד"ה הוא היה אומר - כלומר כך היה מרגלא בפומיה תמיד. **וכן כ"ר פלוני אומר, הוא היה אומר, שבמסכתא זו, פירושו היה רגיל לומר כן תמיד**, עכ"ל.

בתפארת ישראל (שם אות לא) הלל אומר. **מדקאמר ר"ג (שם במ"ב) האיך יתנהגו עם הצבור, הזכיר נמי הכא דברי זקינו הלל בעסק הממונה למנהיג לציבור**, עכ"ל.
² שם: **והנה דוד המע"ה נתן סדר הגון לאדם איך יתנהג בכל יום ואמר** "פי צדיק יהגה חכמה ולשונו תדבר משפט" וגו' (תהלים לו ל), רצה להגיד לנו הנהגת הצדיק ומדותיו הטובות ולכן אמר פי צדיק יהגה חכמה כלומר הצדיק מה שעושה קודם כל דבר בתחלת היום הוא מעיין ההלכה ומפלפל בה כפי כחו, ואח"כ לשונו תדבר משפט